

Інформація для батьків, які мають статус тимчасового захисту, про послуги та освітні можливості для дітей із затримкою розвитку та інвалідністю

Наведену нижче інформацію було зібрано *Робочими групами з питань захисту дітей та освіти* й розглянуто *Департаментом управління державною освітою Міністерства внутрішніх справ*. Вона має на меті надати рекомендації батькам дітей із затримкою розвитку та інвалідністю щодо відстоювання своїх прав і доступу до відповідних послуг.

Що таке розвиток дитини і що означає затримка розвитку або обмежені можливості?

Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) визначає **розвиток дитини** як динамічний процес, що охоплює фізичні, когнітивні, соціальні та емоційні компоненти. Це передбачає набуття та вдосконалення різноманітних навичок, прогресуючи від повної залежності від батьків до відносної незалежності в дитинстві та пізніше в підлітковому віці.¹

Затримка розвитку виникає, коли дитина не досягає віх розвитку на рівні з дітьми в межах того ж вікового діапазону.

Затримка розвитку не означає, що дитина має інвалідність. Затримка розвитку може бути порушенням тимчасовим, і дитина зможе наздогнати своїх однолітків.

Інвалідність визначається [Конвенцією про права осіб з інвалідністю](#) як наявність **тривалого** фізичного, психічного, інтелектуального або сенсорного **порушення**, яке, у взаємодії з зовнішнім середовищем, може заважати участі в житті суспільства нарівні з іншими. Діти та підлітки з інвалідністю є дуже різноманітною групою із широким розмаїттям життєвого досвіду.

Що мені робити, якщо мене турбує розвиток моєї дитини?

Важливо **якомога раніше виявити затримку розвитку дитини**. Служби раннього втручання допомагають дітям якомога швидше наздогнати своїх однолітків.

¹ <https://www.unicef.org/armenia/en/reports/childrens-development-and-developmental-delays-principles-early-identification>

Ви знаєте свою дитину якнайкраще. Якщо щось у розвитку дитини вас непокоїть, краще її обстежити.

Якщо ви помітили будь-які ознаки можливої затримки розвитку або інвалідності, ви можете насамперед поговорити зі своїм **педіатром** або **дільничною медсестрою**, а також **вчителями вашої дитини**. Ви також можете звернутися до **служби педагогічної підтримки**, як наступний крок.

Як мені знайти педіатра?

За місцем вашого проживання, ви можете обрати **найближчого педіатра**; це місцева практика, адже подорожувати з хворою дитиною складно. Крім того, якщо вам потрібна консультація на дому, це простіше лікарю, що перебуває якнайближче. Водночас **ви можете обрати будь-якого педіатра**, якщо вважаєте за краще.

За бажанням ви також можете змінити педіатра один раз на рік без обґрунтування, а також кілька разів з обґрунтуванням (наприклад, переїзд на нове місце).

Ви можете скористатися [ЦИМ ПОСИЛАННЯМ](#) для пошуку лікаря.

Що таке дільнична медсестра / патронажна медсестра і як з нею зв'язатися?

- Дільнична медична сестра – висококваліфікований медичний працівник. З-поміж багатьох інших обов'язків **дільнична медсестра надає консультації батькам щодо здорового розвитку дітей і підтримує батьків у пошуках відповідних послуг, приділяючи особливу увагу дітям віком від 0 до 6 років**. Дільнична медсестра регулярно проводить зустрічі з родинами, де є діти в цьому віковому діапазоні. Батькам рекомендується регулярно спілкуватися з дільничною медсестрою. Вам можуть знадобитися документи про ці зустрічі з нею для ясел, дитячого садка та школи, а також її думка щодо вашої дитини має вагу в органах соціального захисту.
- **Ви можете скористатися [ЦИМ](#) вебсайтом для пошуку дільничної медсестри** за вашою поточною адресою (це не обов'язково має бути зареєстрована постійна адреса). У рядку «Település» введіть, будь ласка, ваш поштовий індекс (4 цифри), а в полі «Utca» – назву вашої вулиці.

Що таке служба педагогічної підтримки?

Це установа на рівні округу (медьє) з такими експертами, як психологи, спеціальні педагоги, логопеди, а також педагоги з адаптованого фізичного виховання, які визначають можливі порушення чи затримки в розвитку вашої дитини. По завершенні цієї процедури, надається офіційний експертний висновок. У деяких випадках вони пропонують послуги, можуть проводити терапію, індивідуальні чи групові заняття, а у випадках більш складних порушень – направляють вашу дитину до спеціального навчального закладу.

У кожному окрузі (медьє) (і столиці Будапешт) є установа служби педагогічної підтримки, що має підрозділи та відділи в кожному районі. Вони підпорядковані єдиному керівництву та професійним протоколам. В обов'язки служби педагогічної підтримки входять:

- (а) спеціальні освітні консультації, ранній розвиток і догляд (раннє втручання та профілактика),
- (б) діяльність експертного комітету,
- (в) освітнє консультування,
- (г) логопедія,
- (г) консультування щодо навчання та кар'єри,
- (д) сприяльна педагогічна підтримка,
- (е) адаптоване фізичне виховання,
- (є) шкільна психологія, дошкільна психологія,
- (ж) заохочення особливо талановитих учнів.

Як отримати доступ до послуг служби педагогічної підтримки?

Втручання служби педагогічної підтримки може бути ініційоване:

а) за службовим обов'язком,

б) за запитом батьків,

в) та за згодою одного з батьків за ініціативою:

- га) навчального закладу (дитячого садка або школи),

гб) оператора служби захисту сім'ї та дітей, центру захисту сім'ї та дітей, ясел, дитячого будинку, регіональної служби захисту дітей або мережі прийомних батьків відповідно до Закону XXXI 1997 року про захист дітей та управління опікою,

гв) будинку-інтернату для осіб з обмеженими можливостями, реабілітаційної установи для осіб з обмеженими можливостями та закладу денного догляду для осіб з обмеженими можливостями відповідно до Закону III 1993 року про соціальне управління та соціальні виплати.

Одним із варіантів є те, що **дитячий садок або школа** (навчальний заклад) надсилає запит на обстеження дитини за підозрою на особливі потреби (SNI/BTMN) через можливі затримки розвитку або інвалідність. Це має відбуватися за згодою батьків. Якщо батьки не погоджуються, навчальний заклад однаково може ініціювати обстеження, і батьків можуть змусити діяти органи влади.

Інший варіант полягає в тому, що **один із батьків вимагає обстеження дитини**, однак у цьому разі однаково рекомендується робити це за погодженням із навчальним закладом. Водночас бути зарахованим до угорського навчального закладу не є обов'язковою умовою.

Це **безоплатна послуга** для власників статусу тимчасового захисту та громадян третіх країн із дозволом на проживання, вони надають перекладачів. Ви також можете пройти обстеження, скориставшись послугами приватних установ, але вони не є безоплатними й не мають права надавати офіційний експертний висновок (див. нижче).

Що робити, якщо дитині ще немає 3 років і вона ще не відвідує дитячий садок?

Педагогічна служба однаково доступна, і **до неї можуть звернутися батьки, дитячий садок або дільнична/патронажна медсестра**.

Служба педагогічної підтримки пропонує **раннє виявлення та втручання в ранньому дитинстві** («спеціальне освітнє консультування, ранній розвиток і догляд») для дітей із затримкою розвитку та інвалідністю, що має вирішальне значення в наданні допомоги та сприяє тому, щоби діти досягали кращих результатів упродовж усього їхнього життя.

Що робитиме служба педагогічної підтримки?

Як згадувалося вище, одним із обов'язків служби педагогічної підтримки є діяльність експертної комісії. **Професійна діагностична комісія** відділу служби педагогічної підтримки на рівні округу (медьє) складає **експертний висновок на підставі комплексного психологічного, педагогічно-спеціального та медичного обстеження** і вносить пропозиції за його результатами щодо навчання дітей/учнів з особливими освітніми потребами або з

труднощами в інтеграції, навчанні чи поведінці в контексті спеціального супроводу, а також щодо способу, форми та місця навчання.

Якщо дитина/учень має «проблеми з поведінкою, інтеграцією або навчанням» чи «спеціальні освітні потреби», **професійна діагностична комісія проводить офіційну процедуру перевірки** один навчальний рік потому. Після цієї першої перевірки така процедура повторюється щонайменше два роки, доки учень не досягне десятирічного віку, а потім ще три роки до шістнадцятирічного віку. **Батьки можуть ініціювати процедуру перевірки в будь-який момент.**

Невдовзі **експертна комісія** профільної служби педагогічної підтримки **оцінить стан дитини**. За результатами цього офіційного експертного висновку дитина **може отримати статус дитини з особливими потребами, тобто SNI або BTMN** (перегляньте пояснення під наступним запитанням).

Це створює зобов'язання для навчального закладу дитини **забезпечити необхідні заняття з розвитку**. Це також **накладає зобов'язання на батьків співпрацювати та водити дитину на заняття з розвитку**.

Батьки можуть обрати навчальний заклад, який надає належну освіту для учнів з особливими освітніми потребами, на підставі експертного висновку відповідної комісії і з огляду на потреби та можливості батьків і дітей. Професійна діагностична комісія доводить до відома батьків перелік дитячих садків і шкіл, у яких дитина з особливими освітніми потребами може отримати послуги з догляду та розвитку здібностей у ранньому віці, взяти участь у дошкільному навчанні й здобути обов'язкову освіту.

Державний навчальний заклад обирається батьками з-поміж рекомендованих професійною діагностичною комісією закладів. Після цього педагогічна служба **закріплює за дитиною дитячий садок або школу, виходячи з інтересів дитини**. Якщо батьки не згодні з цим рішенням, вони можуть подати апеляцію до освітнього округу.

Що таке BTMN і SNI?

Дитина чи учень із труднощами в навчанні, поведінці чи інтеграції (BTMN) – дитина чи учень з особливими потребами, що, за висновком експертної комісії служби педагогічної допомоги, відстає від однолітків у певних сферах, має труднощі з соціальними стосунками, з навчанням чи поведінкою. Потреби цієї дитини не сягають категорії SNI.

Дитина або учень з особливими освітніми потребами (SNI) – дитина чи учень з особливими освітніми потребами, що, за висновком експертної комісії служби педагогічної підтримки, має порушення рухового, сенсорного, інтелектуального чи мовленнєвого розвитку, сукупну інвалідність, розлад аутистичного спектра або інший розлад психічного розвитку (значні труднощі з навчанням, концентрацією уваги чи поведінкою).

Дитина із затримкою розвитку та обмеженими можливостями має право отримувати розвиваючі педагогічні або спеціальні освітні послуги відповідно до своїх потреб. Як зазначалося раніше, ці потреби встановлює експертна комісія на підставі їхнього оцінювання.

Які послуги можуть бути надані дитині?

Розвивальні педагогічні послуги – це педагогічна діяльність, спрямована на підтримку дитини чи учня з труднощами в навчанні, поведінці чи інтеграції (BTMN): у межах розвивальної педагогічної допомоги, надолуження предметних знань здійснюється вчителем-предметником, а розвиток навичок – педагогом з розвитку. Педагоги з розвитку зазвичай працюють в дитячих садках або школах.

Спеціальні освітні послуги (офіційно: обов'язкова медико-педагогічна абілітація та реабілітація) – це педагогічна діяльність, спрямована на підтримку дитини або учня з особливими освітніми потребами (SNI), що здійснюється спеціальними педагогами. Навчальні заклади (дитячі садки та школи), які залучені до надання спеціальної освіти, **мусять наймати спеціальних педагогів**. Якщо це неможливо, спеціальні педагоги з належною професійною кваліфікацією можуть також бути залучені через мобільну мережу спеціальних педагогів. Мобільний спеціальний педагог – це фахівець, який працює в мобільній мережі та регулярно виконує свої обов'язки на виїзних засадах. Обов'язком мобільної мережі спеціальних педагогів є забезпечення навчальних закладів спеціалістами відповідної професійної кваліфікації для навчання дітей/учнів з особливими освітніми потребами в разі, якщо навчальний заклад не має фахівця для здійснення спеціальної педагогічної діяльності.

Як я можу звернутися до служби педагогічної підтримки?

Якщо дитина вже зарахована до навчального закладу, і вона стикається з проблемами (зі слів вчителів або батьків), радимо проконсультуватися з цим закладом, який також може надавати підтримку з подальшими кроками. Крім того, як було згадано раніше, рекомендованим підходом є звернутися до педіатра та районної медсестри для обговорення ситуації.

В іншому разі, контакти служби педагогічної допомоги можна знайти тут (з посиланнями):

[Будапешт](#)

[Медьє Бач-Кішкун \(Bács-Kiskun\)](#)

[Медье Бараня \(Baranya\)](#)

[Медье Бекеш \(Békés\)](#)

[Медье Боршод-Абауй-Земплен \(Borsod-Abaúj-Zemplén\)](#)

[Медье Чонград \(Csongrád-Csanád\)](#)

[Медье Феєр \(Fejér\)](#)

[Медье Дьйор-Мохон-Шопрон \(Győr-Moson-Sopron\)](#)

[Медье Гайдю-Бихар \(Hajdú-Bihar\)](#)

[Медье Гевеш \(Heves\)](#)

[Медье Яс-Надькун-Сольнок \(Jász-Nagykun-Szolnok\)](#)

[Медье Комаром-Естергом \(Komárom-Esztergom\)](#)

[Медье Ноград \(Nógrád\)](#)

[Медье Пешт \(Pest\)](#)

[Медье Шомодь \(Somogy\)](#)

[Медье Саболч-Сатмар-Берег \(Szabolcs-Szatmár-Bereg\)](#)

[Медье Толна \(Tolna\)](#)

[Медье Ваш \(Vas\)](#)

[Медье Веспрем \(Veszprém\)](#)

[Медье Зала \(Zala\)](#)

Щоб отримати загальну інформацію про зарахування до школи та контакти організацій, які можуть вас у цьому підтримати, відвідайте [довідкову сторінку УВКБ ООН](#).

Чи можу я отримати доступ до послуг служби педагогічної підтримки, якщо я володію лише українською мовою?

Можна попросити, щоб обстеження вашої дитини проходило українською мовою, однак для загального спілкування та адміністрування, ймовірно, вам знадобиться угорська.

Ви можете звернутися до дитячого садка або школи з проханням підтримати вашу сім'ю в цьому процесі.

Ви також можете замовити послуги перекладу MOM, заповнивши [ЦЮ ФОРМУ](#).

Які документи необхідні для доступу до цих послуг?

Діти зі статусом тимчасового захисту на рівні з громадянами Угорщини мають право на доступ до медичних послуг, послуг раннього втручання та розвитку.

Замість номера ТАІ (номер соціального/медичного страхування) використовується номер картки тимчасового захисту. У разі, якщо термін дії картки закінчився, потрібно посилатися на Постанову уряду 58/2023. (II. 28.), що продовжує термін дії цієї картки на рік. [ТУТ](#) ви можете знайти більше інформації про це.

Відповідно до Закону про державну освіту, **особи, які мають статус тимчасового захисту, мають право на педагогічні послуги без наявності адресної картки.**

Чи має моя дитина бути зареєстрована в угорській системі?

Бути зареєстрованим в угорській системі не є вимогою. Як зазначалося вище, ви можете звернутися безпосередньо до служби педагогічної підтримки, і вони також можуть проконсультувати вас щодо зарахування.

Щоб отримати загальну інформацію про зарахування до школи та контакти організацій, які можуть вас у цьому підтримати, відвідайте [довідкову сторінку УВКБ ООН](#).

Корисні посилання (угорською мовою)

- Щоб отримати додаткову інформацію щодо запиту на експертний висновок, перейдіть за посиланням на Інформаційний портал для підтримки осіб з особливими потребами:
 - [Початок експертного дослідження | efiportal.hu](#)
 - [Варіанти перегляду та оскарження | efiportal.hu](#)
- Будь ласка, перегляньте наведені нижче посилання для ознайомлення з угорськими організаціями/мережами, що спеціалізуються на підтримці осіб з особливими потребами:

- Національна асоціація людей з обмеженою мобільністю: <https://www.meosz.hu/szulo-vagyok/>
- Національна асоціація сліпих та людей із вадами зору: <https://aosz.hu/?nocache>
- Національна асоціація сліпих і глухих людей: <https://siketvak.hu/>
- Національна асоціація людей з інтелектуальними вадами: <https://efoesz.hu/>
- Національна асоціація людей з аутизмом: <https://aosz.hu/>